

मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावाद

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस
नेपाली स्नातकोत्तर शिक्षण कार्यक्रम
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
दसौं पत्रको प्रयोजनका
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

देवीमाया अर्याल

रोल नं २६/२०६६

परीक्षा रोल नं २२००१०

त्रि.वि. दर्ता नं.६-२-२०२-५३०-२००५

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०७३

शोध निर्देशक : दीनदयाल रेग्मी

मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावाद

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस
नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनका
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

देवीमाया अर्याल
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर
२०७३

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, पाटन संयुक्त क्याम्पस नेपाली विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षकी छात्रा देवीमाया अर्यालले नेपाली विषयका स्नातकोत्तर तह दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि मेरा निर्देशनमा मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावाद शीर्षकको शोधकार्य सम्पन्न गर्नु भएको हो । शोधार्थीबाट परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र यसको यथोचित मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....

दीनदयाल रेग्मी

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

मिति : २०७३/

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पसकी छात्रा देवीमाया अर्याल ले त्रि. वि स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावाद शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा. डा. विश्वनाथ भण्डारी (विभागीय प्रमुख)
२. सह. प्रा. सुरेन्द्रवरसिंह थापा (संयोजक)
३. दीनदयाल रेग्मी (शोध निर्देशक)
४. डा. केदार न्यौपाने (बाह्य परीक्षक)

मिति : २०७३।

(ख)

कृतज्ञता ज्ञापन

मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावाद शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु दीनदयाल रेग्मीको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । शोधकार्यका सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्याहरूको समाधान गर्न आफ्नो व्यस्तता र स्वाध्ययनका क्रममा पनि उहाँले मलाई निरन्तर प्रेरणा र हौसला प्रदान गर्नु भएकाले नै मैले यो शोधकार्य पूरा गर्न सकेकी हुँ । आफ्नो व्यस्त र अमूल्य समयको पनि वास्ता नगरी उत्साहपूर्वक आवश्यक निर्देशन दिँदै अपूर्व सहयोग गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु दीनदयाल रेग्मीप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधपत्रको शोधप्रस्तावलाई स्वीकृत गरी शोधकार्यमा अनुमति प्रदान गर्नुहुने साथै आवश्यक सल्लाह सुझाव दिई शोधकार्यमा सहयोग गर्नुहुने नेपाली विभागका प्रमुख प्रा. डा. विश्वनाथ भण्डारी तथा नेपाली स्नातकोत्तर शिक्षण कार्यक्रमका संयोजक सह प्रा. सुरेन्द्रवरसिंह थापाप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । त्यस्तै गरी महत्त्वपूर्ण सहयोग र सल्लाह दिनुहुने गुरुहरू प्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल, उप प्रा. शेषनाथ पौडेलप्रति पनि म हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

त्यसै गरी विभिन्न आरोहअवरोहका बीच स्नातकोत्तर तहसम्म अध्ययनका लागि वातावरण सिर्जना गरिदिनुहुने मेरा बुबा बालकृष्ण अर्याल तथा आमा हेम कुमारी अर्याल साथै दाजु रामचन्द्र अर्याल र भाउजू लीला अर्यालप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यो शोधपत्र तयार गर्न मलाई सहयोग र समय मिलाई दिनु हुने मेरा श्रीमान् पुष्करराज नेपाललाई धन्यवाद दिन्छु ।

साथै घरायसी कामकाजमा सहयोग गरी समय उपलब्ध गराइ दिनु हुने मेरा पूजनीय सासू-ससुरा रुद्रप्रसाद नेपाल र देवका नेपालप्रति सभक्ति वन्दना पुकार्दछु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई यथासम्भव छिटोछरितो र शुद्धतापूर्वक टङ्कन गरिदिने दीपक भण्डारीप्रति आभारी छु ।

अन्त्यमा म प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम पाटन संयुक्त क्याम्पस, पाटनढोका समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति : २०७३

.....
देवीमाया अर्याल
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर

(ग)

विषय सूची

शीर्षक	पृष्ठ
शोध निर्देशकको सिफारिस	क
स्वीकृतिपत्र	ख
कृतज्ञता ज्ञापन	ग
विषय सूची	घ-ड

अध्याय : एक

शोधपत्रको परिचय	१-५
१.१ विषय परिचय	१
१.२ शोधसमस्या	१
१.३ शोधको उद्देश्य	१
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	१
१.५ शोधकार्यको औचित्य	४
१.६ शोधकार्यको सीमा	४
१.७ शोध विधि	४
१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि	४
१.७.२ विश्लेषण विधि	४
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	५

अध्याय : दुई

विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व	६-२३
२.१ परिचय	६
२.२ कोइरालाको जीवनी	६
२.२.१ जन्म तथा पारिवारिक पृष्ठभूमि	६
२.२.२ शिक्षादीक्षा	८
२.२.३ राजनीतिक जीवनमा प्रवेश	९
२.२.४ साहित्यिक जीवनमा प्रवेश	१०
२.२.५ शारीरिक अस्वस्थता र मृत्यु	१०
२.३ कोइरालाको व्यक्तित्वको सङ्क्षिप्त सिंहावलोकन	११
२.३.१ राजनीतिक व्यक्तित्व	११
२.३.२ साहित्यिक व्यक्तित्व	१३

२.४	विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाका कृतिहरू	२२
२.५	निष्कर्ष	२२

अध्याय : तीन

कोइरालाको औपन्यासिक यात्रा र प्रवृत्ति		२४-५१
३.१	परिचय	२४
३.२	विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको औपन्यासिक यात्रा	२४
३.३	विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाका औपन्यासिक प्रवृत्तिहरू	३२
३.४	निष्कर्ष	५०

अध्याय : चार

मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावादी विचारको प्रयोग		५२-९१
४.१	परिचय	५२
४.२	मोदिआइन उपन्यास-लेखनको प्रेरणास्रोत र पृष्ठभूमि	५२
४.३	मोदिआइन उपन्यासको कथावस्तु	५४
५.४	मोदिआइन उपन्यासमा मानवतावादी विचार	५६
५.५	मानवतावादी विचारका सन्दर्भमा गीता-दर्शनको खण्डन	६७
५.६	मानवतावादी दृष्टिमा नारीसम्बन्धी धारणा	७७
५.७	विसङ्गतिवादी अस्तित्ववादी जीवनदर्शनका सापेक्षतामा मानवतावादी विचार	८५
५.८	निष्कर्ष	८८

अध्याय : पाँच

सारांश तथा निष्कर्ष		९२-९८
५.१	सारांश	९२
५.२	निष्कर्ष	९७
सन्दर्भ सामग्री सूची		९९-१०२